

TEMA 67: A PROMOCIÓN DOS POETAS DOS 50. DAS FESTAS MINERVAIS AO GRUPO BRAIS PINTO. PRINCIPAIS AUTORES E TENDENCIAS.

ESQUEMA:

1. Características culturais.
2. A poesía
3. Os poetas:
 - 3.1. M.María

1. Caracteres culturais:

Son escritores nados entre 1930-1940. A característica principal da Xeración das Festas Minervais é o feito de non teren coñecido a guerra civil, carecen por completo da vivencia directa do conflito, anque se desenvolveu dentro dos seus resultados e son educados no réxime fascista. Conexionou estreitamente coa xeración do 36, o seu modelo é Celso Emilio Ferreiro e o seu órgano de expresión é a Editorial Galaxia, nada no 50. Sen embargo hai ruptura coa tradición literaria galega, e co sistema de ideas socio-políticas do galeguismo.

Imos ver as actitudes destes mozos:

- a. Rexeitamento das fórmulas impostas e unha entusiástica adhesión ás fórmulas importadas (> liberdade fóra, outras perspectivas), como consecuencia disto viaxan a Europa, auto-stop, adhesión ao jazz e ao rock, adopción da barba como distintivo xeracional, intercambio con mozos non españois, maior liberdade sexual.
- b. O contraste entre os niveis de vida e de consumo, así como de réxime político de España e a Europa capitalista dos 50, xeraron na XFM unha adhesión acrítica aos establecementos democráticos liberais da posguerra mundial. Así non se identifican coas social-democracias, senón co federalismo

européico, con nídios perfís anticomunistas. O federalismo implicaba conductas libertarias moi próximas en canto a pautas, con exclusión de drogas, ao movemento beat, ou ao chamado existencialismo venerado na figura mitificada de Jean- Paul Sartre.

c. Posteriormente ao redor de 1962 como reacción aos graves problemas de Galicia, nación oprimida, debuxarase en certos escritores da XFM unha evolución a posicións moi radicais e críticas, con frecuencia postuladas a partir de análises marxistas. En ningún caso inflúen en dito proceso a procedencia do grupo xa que os seus compoñentes son pequeno-burgueses e case ningún ten raíz obreira.

Os principais feitos colectivos nos cales, especificamente, esta xeración se implica son:

- A restauración das festas minervais compostelás.
- A colaboración no diario “La Noche”.
- A creación da colección “Illa Nova”.
- A fundación da editorial e do grupo “Brais Pinto”.
- A aparición do nacionalismo revolucionario.

***As festas minervais compostelás:**

Foron xustas poéticas de carácter académico celebradas en Compostela a partir de 1536. Coñécese o texto das obras presentadas nas de 1697, *pola honra de D. Alonso de Fonseca, “El Grande”*. No ano 1953, o SEU (Sindicato Español Universitario) restaura as Festas Minervais, anque, na súa primeira edición, sen convocar premios para a poesía en lingua galega. Nestas primeiras minervais resultou premiado un dos máis importantes poetas da XFM, Bernardino Graña no ano 1932. De aquí a 1964 viñéronse celebrando sen interrupción e case todos os poetas da XFM acadaron un premio.

***A colaboración no diario La Noche:**

O redactor-xefe deste diario Reimundo García Domínguez “Borobó” foi o que facilitou a entrada neste xornal dos poetas da XFM, case todos eles comezaron a súa vida literaria aquí: Xosé

Fernández Ferreira, X.M. López Nogueira, Ramón Lugo, Franco Grande, Mourullo... naturalmente en castelán.

***A creación da colección “Illa Nova”:**

Foi cedida pola editorial Galaxia á nova xeración, anque reservándose a dirección das publicacións e a súa selección. Á súa fundación na casa de D. Sabell, asistiron as máis destacadas personalidades do ensaísmo da X. Do 36 e un importante número de mozos universitarios. Falou Illa Couto e o senso do seu discurso foi a continuidade galeguista dunha a outra xeración.

***A colección e o grupo Brais Pinto:**

Colección de poesía fundada por traballadores emigrados e estudantes galegos en Madrid, cecais foi a empresa colectiva máis significativa e característica desta xeración.

O Grupo B. Pinto tivo un carácter anarcoide, aló polo 1958, paralelo ao movemento beat norteamericano, esluíse ao comezo dos 60. O seu pensamento era nacionalista en dirección marxista. De B. Pinto parten, nalgúns aspectos, a Nova Narrativa e ademais tentaban renovar a pintura galega: “A Gadaña”.

B. Pinto era unha demanda global de poñer ao día a cultura galega, nunha dirección de vangarda e cuns presupostos políticos nacionalistas de esquerda.

*** A aparición do nacionalismo revolucionario:**

En 1962 un grupo numeroso de membros da XFM tenta romper co galeguismo culturalista e non político representado polo grupo de ensaístas de Galaxia. Tratan de reconstruír o nacionalismo activo político dende unha postura comunista obreira. Estes activistas da XFM escíndense entre os partidarios de Galaxia e os marxistas.

Fúndase a UPG en 1963 (marxista). Tamén xorde o PSG (máis moderado). Ábrese un movemento importantísimo de creación de agrupacións culturais. “O Galo”(Santiago), “O Facho” (A Coruña), “Cultural” (Vigo), “Auriense” (Ourense).

Nos anos 70, aparición do SOG (Sindicato Obreiro galego) e a UTEG (Unión de Traballadores de Ensino de Galicia), que daría lugar á Intersindical. Este nacionalismo popular revolucionario de mediados dos 70, inspira un vasto movemento literario e musical. Créase a 1º fronte armada nacionalista que foi reprimida (morte de Moncho Reboiras). Hai un proceso de incorporación interxeracional. O encontro histórico entre comunismo e nacionalismo galego, producido a partir da XFM configurou unha nova etapa da historia de Galicia.

2. A poesía da xeración das FM

O máis distintivo da XFM é a Escola da Tebra, que constitúe unha mestura de contidos existencialistas e formulacións surrealistas. O libro poético *Fabulario novo* de Cuña Novás, e *Muiñeiro de brétemas* de M. María, sinalan a aparición da Escola da Tebra. C. Novás garda silencio, mentres que M. María continua a escola en *Morrendo a cada intre e Advento*, anque agravando o ton ácido e increpante e eliminando o hermetismo do 1º libro. En *Fabulario novo* influiría Vicente Aleixandre, así coma en *Muiñeiro de brétemas*, mentres que en *Morrendo... e Advento* vese a pegada de Dámaso Alonso (*Hijos de la ira*).

A Escola da Tebra continúa nos poetas de Brais Pinto: R. Lourenzo, Alexandre Crieiro, Ferrín, Xohana Torres... Que era un grupo de estudantes de Letras que vivían por entón en Madrid e que, baixo o patrocinio de X. Ramón Fernández Oxea, Ben-Cho-Sey, levou a cabo unha intensa actividade cultural e literaria. Os seus membros inclínanse por distintas opcións poéticas, como veremos despois.

A E. da Tebra, sen ser brillante, supuxo un ataque contra o neotrobadorismo e o imaxinismo do 25.

Sen embargo foi un movemento con pouca forza, non dinámico para proxectarse cara ao futuro, por iso esmorece e pasou a ser substituída polo realismo coloquial comezado no ano 58 por M. María no libro *Documentos personaes*. Ábrese unha vía que presenta un forte carácter prosaísta, con esquemas da fala cotiá. Tamén o libro de Bernardino Graña, *Poema do home que quixo vivir* (1959) amósanos unha forma simple e natural dentro dunha atmosfera aínda existencialista. Outros textos representativos da E. da Tebra foron: *O que se foi perdendo* de Ramón Lorenzo Vázquez, *Voce na néboa* de Ferrín, *Acoitelado na espera* de Alexandre Crieiro, *Bandeiras nevoentas* de Raimundo Patiño e *Entre o si e o non* de Xosé L. Franco Grande. En 1962 *Longa noite de pedra* xeraliza a protesta social que substitúe o ton coloquial. A partir de aquí hai unha substitución da dor persoal(existencialismo da E. da Tebra) pola dor colectiva que pasa a ser o tema central da poesía galega.

3. Os poetas:

3.1. M. María Fernández Teixeira:

É o poeta máis premiado da Galicia actual e o de obra máis estensa. É asemade autor teatral, ensaísta e narrador.

Ten colaborado con poemas en numerosas revistas: Alba, Lar, Vieiros...

Claudio Rodríguez Fer agrupa a súa obra en bloques e distingue:

1. Ciclo de temática existencial e relixiosa:

Muiñeiro de brétemas (1950) : intimismo vivencial, angustia existencial, presenza dunha natureza agresiva e violenta, procura constante de Deus nun frustrado e frustrante intento de diálogo, recursividade expresiva, barroca, con alucinados claroescuros en que a noite se impón á luz:

“Oración perto do meu muíño”
[...]
Esta oración, feita con pucha enfariñada,
Son tódalas coitas
Que che dirixo, ouh Deus, humildemente.
[...]

Morrendo a cada intre (1952): revelacións íntimas e doridas das crises persoais en que o seu espírito anda asolagado por mor das renunciadas, negacións e perdas que os poemas traducen. Son poemas de diálogo interior, berros ora irados, ora vencidos, ora acedamente retranqueiros e violentos, non dirixidos a un interlocutor exterior, senón a si mesmo e a esa idea dun Deus implacable, fero, terrorífico, que a igrexa difundiu interesadamente.

“Poema do anxeio morto”
[...]
Esta morte lenta faime botar de menos
As azas dos aviós, non vencidos nin profanados
Cunha morna melancolía feminina.
Este consumirse
Nunha ciudá tranquila
Onde os vbeciños teñen polo menos
23 séculos cheos de vacíos
e d elembrazas pequeniñas.
[...]

Libro de pregos que comparte temas dos anteriores e no que se aprecia unha relixiosidade desgarrada, acusadora e crítica:

.
I está a miña alma moi tristeira
Salmo 6-4.
Señor:
Ti estás nas outuras descoñecidas
Vivindo cos bieitos e cos anxos.
¡Lémbrete de nós que somos tristementos
na nosa casa de fume e mais de nada!

2. Ciclo ou conxunto etnopaixaxístico:

Caracterízase pola descrición do medio físico e da comunidade que o habita, recorrencia constante ao longo da súa obra: ciclo da Terra Chá, Ciclo de Foz, Ciclo de Outeiro de Rei, Ciclo do Carballiño, Ciclo das viaxes.

Supoñen unha ruptura cos libros anteriores, ruptura formal, temático-conceptual e intelectual. Afástase da poesía de angustia, do pesimismo radical e da negación humana; abandona o verso culterano, inzado de imaxes surrealistas, barroco e culturalista, puro xogo verbal; rexeita a poética de moda na europa da posguerra mundial, asentada no pensamento existencialista europeo co engadido da saudade para a nosa cultura.

Achégase ao home, ás súas xentes, aos veciños que con el crean, dan vida e comparten con el todos eses lugares. Preocúpase polos seus problemas, comprométese e denuncia; retorna á palabra viva, núa , directa, que revela a intimidade dorida do home-poeta solidario.

DIMENSIÓS

Ollada a Terra Cha dende as alturas
É semellante a un mar en calma.
Para medila so valen dúas mensuras:
¡ferrados de corazón, fanegas de alma!
Terra Chá

3. Bloque social:

O poeta cultivou a sátira protestataria a través da retranca, da burla e do sarcasmo, chegando mesmo a exhortar á loita ás clases populares mediante a proclama e o panfleto partidista. A súa poesía identifícase co sentir galego, con Galicia. Destacan as obras: *Documentos personaes*(1958) no que ademais dá entrada a fórmulas e formas da linguaxe xurídica con que está en contacto dende o seu traballo como Procurador dos Tribunais (1954), e no que observamos a sinxeleza expresiva e unha

gran dose de ironía. É o primeiro libro de denuncia social da segunda metade de século, xa fora cultivada no exilio nos anos 40.

Sin metafísica poética digo o meu mensaxe
Vivide.
Sin berros que cheguen as entranas:
Vivide. Vivir sempre.

Mar maior, é unha escolma (1963), de aí a súa estruturación en partes ben diferenciadas tematicamente: amorosa, intimista, relixiosa, civil ou de denuncia solidaria.

Versos para un país de minifundios (1969) dá testemuño da problemática galega: emigración, a lingua, colonialismo económico, desfeita das estruturas económicas tradicionais agrícola e gandeira, manipulación dos medios de comunicación, etc...supera o ton de denuncia e leva o compromiso poético aos cumes do compromiso nacionalista e a invocación e loita pola liberación de Galicia.

4. Serie “versos para nenos”

Componse de dous libros: *Os soños na gaiola* (1968) e *As rúas do vento ceibe* (1979). No primeiro canta a Galicia cunha afirmada conciencia sentimental a través dos elementos da natureza, é un libro de poesía cantareiro, feliz que abrangue todos os campos da vida infantil: os xogos e as cousas, a xente e os traballos, os animais habituais da casa labrega, os paxaros. Tivo un gran éxito e dos seus 50 poemas, 28 foron musicados.

As rúas do vento ceibe(1979) vese complementado coa presenza de elementos do mundo urbano e moderno, así con feitos e personaxes históricos.

5. Veta intimista e amorosa:

É unha constante na súa obra, xa dende a primeira poesía existencial observamos a presenza de poemas amorosos e intimistas, centrados ademais nunha figura de gran importancia no decorrer vital do autor: a súa dona Saleta:

CANCIÓN PARA LLE DECIR A SALETA

¡Ouh amiga e compañeira cotidián;
sinxela, doce costume habitual:
ti éresme necesaria como o pan,
como o aire, como o lume, como o sal!

[...]

De Cancións do lusco ó fusco

A obra poética de M. María é monumental e difícil de abranguer. Cabe dicir que a súa palabra poética segue a ser a palabra patrimonial enraizada na tribo, na conciencia colectiva popular, na natureza que conforma o seu mundo interior e é desde sempre o referente dos seus símbolos e imaxes.